

HINTS CopyRight

Jaargang 2

-

nummer 2

juli 2006

Foto: Tom Geestman

HINT Nederland - Postbus 3074 - 5203 DB 's-Hertogenbosch

TPG Post

Port betaald
Port payé
Pays-Bas

Sociaal emotionele ontwikkeling

In dit nummer:

- 3 **Het Vooruitwerk-lab**
Het bevorderen van de "ik zit lekker in mijn vel" ontwikkeling
- 4 **Hoogbegaafde kinderen en hun ontwikkeling**
Hoogbegaafde kinderen zijn anders vanaf de eerste dag
- 5 **Mismatch of achterstand**
Waardoor wordt de sociaal emotionele ontwikkeling nadelig beïnvloed?
- 8 **Aandacht voor de sociaal emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen**
Over een uniek en praktijkgericht onderwijsprogramma
- 10 **Risicofactoren in de sociaal emotionele ontwikkeling**
Het zelfbeeld wordt in wisselwerking met de omgeving opgebouwd
- 12 **Onze zoon Rick**
Op school gaat het ogenschijnlijk goed

HINTS CopyRight is een uitgave van

Redactioneel

Hoe vaak krijg je als ouder niet te horen dat je kind wel slim is maar dat er aan zijn sociaal emotionele ontwikkeling iets niet deugd. Je kind vertoont te kinderlijk gedrag voor zijn leeftijd en wordt als storend in de groep ervaren omdat het niet meedoet aan de gangbare activiteiten. Dikwijls wordt er dan vanuit school geadviseerd om maar eerst de sociaal emotionele ontwikkeling aan te pakken en dan pas de cognitieve. Je kind moet zich eerst maar eens leren 'gedragen zoals het hoort' en dan pas mag het misschien laten zien wat het voor de rest nog kan. Maar heeft je kind echt een achterstand op sociaal emotioneel gebied of lijkt dit alleen maar zo? Vaak ervaar je thuis en buiten school een heel ander kind en voer je volwassen gesprekken met je dochter van twaalf. Hoe is dit gedrag dan te verklaren?

Er wordt steeds meer bekend dat bij hoogbegaafde kinderen de emotionele ontwikkelingsleeftijd niet achter maar vaak juist voor ligt ten opzichte van hun kalenderleeftijd. Waar komen dan deze uitspraken en vooroordelen vandaan en waarom gedraagt je kind zich inderdaad vaak anders? Hoe komt het dat de sociaal emotionele ontwikkeling van deze kinderen vaak zo moeilijk verloopt?

Op deze vragen willen we proberen in deze uitgave van de HINTS CopyRight antwoord te geven. We vertellen iets over de algemene ontwikkeling en daarna wijst een orthopedagoge/psychologe niet alleen een aantal risicofactoren aan die de sociaal emotionele ontwikkeling nadelig kunnen beïnvloeden maar geeft zij ook tips voor ouders en leerkrachten. Vervolgens vertelt Yarona van der Horst over een door haar ontwikkeld onderwijsprogramma voor hoogbegaafde leerlingen dat zeer praktijkgericht is. De opbouw van het zelfbeeld van een hoogbegaafd kind en de interacties binnen zijn directe omgeving komen ook aan bod. En hoe Rick zich binnen school ontwikkeld is tenslotte te lezen in het verhaal van zijn moeder.

Allereerst beginnen we echter met een weergave van het gesprek dat de voorzitter van HINT Nederland had met Els Schrover over het Vooruitwerk-lab van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek. Een plek waar hoogbegaafde kinderen zich thuis kunnen voelen en die hun ontwikkeling stimuleert!

Wij wensen u veel leesplezier en alvast een hele prettige zomervakantie.

In onze volgende uitgave gaan we in op het thema creativiteit. Mocht u hier leuke ideeën voor hebben en/of heeft u een zoon of dochter die creatief is op het gebied van taal, kunst, muziek, etc. en hier iets over kwijt wil (verhaal, foto) dan zien we uw bijdrage graag tegemoet. Ook voor op- of aanmerkingen kunt u altijd reageren via redactie@hintnederland.nl.

BijdeHINT Almere

Ons eerste echte seizoen! Eén keer per maand kwamen we bij elkaar om met elkaar spelletjes te spelen en met een thema bezig te zijn. Zo hebben we een schaaksimultaan gehad, een middag met allerlei soorten puzzels, en zijn we bezig geweest met bekende en minder bekende alfabetten. We hebben van alles gehoord over elektriciteit, we hebben een middag besteed aan drama en theater, we hebben computers uit elkaar geschroefd, en we hebben allerlei getallen onder de loep genomen die we in het dagelijks leven tegenkomen. Verder hebben we met z'n allen een quizmiddag gehad en we sluiten het seizoen af met een pannenkoekenfeest! Kortom, alle redenen om ook volgend seizoen weer bij elkaar te komen in het Buurtcentrum Parkwijk in Almere. Maar eerst gaan we 24 september naar de Sterrenwacht in Almere-Haven. Heb je je al opgegeven? Zo niet, doe dat dan gauw bij Marjolein Schaart, e mail: m.schaart@planet.nl. Snel wezen, want vol is vol! En houd natuurlijk verder onze site in de gaten voor de andere data. Tot ziens BijdeHINT!

HINTS CopyRight

is een uitgave van

en verschijnt 4 keer per jaar.

HINT Nederland is een federatie van verenigingen en een stichting voor belangenbehartiging van hoogbegaafden in onderwijs en ontwikkeling.

voor uitgebreide informatie:

HINT Nederland	Postbus 3074	5203 DB 's-Hertogenbosch	www.hintnederland.nl
HINT Noord-Brabant	Postbus 3064	5203 DB 's-Hertogenbosch	www.hint-noord-brabant.nl
HINT Noord- & Zuid-Holland	Postbus 32015	2303 DA Leiden	www.hintnoordzuidholland.nl
HINT Limburg	Havenstraat 16	6051 CR Maasbracht	www.hintlimburg.nl

redactieadres: redactie@hintnederland.nl

U kunt op elk moment van het jaar lid worden (€ 30 per jaar). Beëindiging van het lidmaatschap gaat in aan het eind van het kalenderjaar als uw mededeling voor eind november bekend is bij de ledenadministratie.

Het Vooruitwerk-lab

Jan Nillesen

Op 19 maart jl. was op KRO's Netwerk een uitzending over hoogbegaafden waarin ook Het Vooruitwerk-lab (VWL) van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek in Nijmegen (CBO) aan de orde kwam. Mede naar aanleiding daarvan heb ik een gesprek gehad met Mw. Dr. E.J.M. Schrover, coördinator van het VWL van het CBO en hoofdredacteur van het blad 'Vooruit' om met haar te spreken over het hoe en waarom van dit VWL.

"Het VWL is een echte werkplaats zowel voor de kinderen BO/VO als de onderzoekers. We willen met de HB-kinderen in reële situaties leren. We ontwikkelen werkende weg leermodules voor OCW en schrijven artikelen voor het blad 'Vooruit', bedoeld om beter met HB-kinderen op school om te kunnen gaan." Met vreugde wordt vastgesteld dat er zo langzaam maar meer belangstelling en begrip komt voor het verschijnsel hoogbegaafdheid en zien we dat er in het kader van de zorgverbreding op de scholen schoorvoetend ook aandacht komt voor de HB-problematiek. Het CBO heeft al 15 jaar ervaring met het geven van een cursus voor docenten BO en VO voor het begeleiden van HB-ers op school: de opleiding "Specialist in Gifted Education". Met de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) is overleg over een CBO-bijdrage aan modules voor de PABO en met de universiteit van Antwerpen wordt de mogelijkheid onderzocht om hiervoor gezamenlijk een Masters-opleiding te ontwikkelen.

Ondanks de toenemende belangstelling voor HB-problematieken in het onderwijs blijkt steeds weer dat alleen het kunnen beschikken over andere leermiddelen meestal niet tot een voldoende oplossing van de problemen bij HB-ers leidt. De frustraties en trauma's die HB-ers vaak ontwikkelen in hun schooltijd leiden nog te vaak tot een zwak zelfbeeld en daardoor een gebrekkige motivatie en een blokkade van de aanwezige creativiteit en talenten. Dit komt mogelijk omdat de scholen veelal een product-gerichte- in plaats van een procesgerichte benadering kiezen. Ook de begeleiding en ondersteuning van leerkrachten en docenten wordt door het VWL als een belangrijke taak gezien. De setting van het VWL is dan ook een onderzoek-setting, compleet met een 'one-way screen' waar de onderzoekers achter zitten om te observeren en alles vast te leggen op DVD voor nadere analyse. Ook ouders en onderwijsgevendenden kunnen kijken naar het werken in het lab. De praktijk wijst uit dat deze coulissen een goede plaats zijn voor het uitwisselen van ervaringen die reeds bij observanten, ouders en leerkrachten aanwezig zijn.

Op de vraag aan mw. Schrover "Wat wil het VWL de kinderen leren?" antwoordt zij met een conclusie van een van de kinderen: "Hoe ik het op school niet meer saai hoeft te vinden!". Kortom het bevorderen van de "ik zit lekker in mijn vel" ontwikkeling. Het ligt zeker niet in de bedoeling een school waarop uitsluitend HB-ers zitten te gaan ontwikkelen, hoewel de meeste kinderen het als zeer prettig ervaren met 'soortgenoten' te kunnen werken die hun humor wel begrijpen en ook wat dieper over zaken nadenken. Het VWL wil in de tien bijeenkomsten, (het vrij-roosteren van de 'gewone lessen op school' heeft tot nu toe geen problemen opgeleverd), vooral leren samen te werken! Daarvoor moeten de kinderen zicht krijgen op hun eigen

denkprofiel en werkwijzen. Het resultaat daarvan zal zijn dat gericht en effectief samenwerken mogelijk wordt. Voor de BO kinderen wordt dan ook ingezet op het ontwikkelen van meta-cognitieve vaardigheden. Daarbij komen vragen aan de orde als:

- Hoe denk ik (analytisch, creatief, etc)?
- Hoe kan ik dit leren ontwikkelen?
- Hoe kan ik daardoor betere instrumentele keuzes maken afhankelijk van het voorliggende probleem?
- Hoe kan ik gestructureerd samenwerken? (Hoe kan ik mijn sterke kanten inzetten en met wie kan ik mijn zwakke kanten opvullen om zo tot een beter resultaat te komen?)

Voor VO-kinderen gaat het vooral om het inzichtelijk maken van de gelaagdheid in leerervaringen:

- Hoe ben ik bezig met problemen oplossen?
- Hoe ben ik bezig met leren? (bijv. waarom lukt het mij niet om rijtjes woorden te leren?)
- Hoe werken mijn hersenen?

Mw. Schrover geeft aan dat het ministerie van OCW het VWL met belangstelling volgt en al gevraagd heeft of het mogelijk zou zijn om deze manier van werken landelijk 'uit te rollen', zodat er meer punten ontstaan waar kinderen op deze wijze aan het denken worden gezet. Hoewel het CBO hier zeker aan zou willen meewerken, zijn er op dit moment helaas nog geen fondsen beschikbaar.

Feitelijk zou het een natuurlijk onderdeel moeten zijn van de bovenschoolse samenwerking in 'Weer Samen Naar School' verband.

Nu moeten de ouders nog zelf opdraaien voor de kosten (cursus; € 650 voor tien bijeenkomsten en het reizen). In het kader van 'passend onderwijs' moet er, indien er sprake is van vastgestelde hoogbegaafdheid, aanspraak gemaakt kunnen (gaan) worden op WSNS gelden door middel van een Persoonsgebonden Budget (PGB). De vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is bezig met een regeling voor de vervoerskosten en nu zijn er al enkele gemeenten bereid mee te betalen in de reiskosten.

Hoewel er nog geen afgerond wetenschappelijk onderzoek ligt zijn de ervaringen tot nu toe verheugend. De tendens gaat naar positieve gedragsveranderingen ten aanzien van het samenwerken, de motivatie en de creativiteit. We zien een duidelijk positief verschil in de leerbeleving van de kinderen en ook ouders en leerkrachten rapporteren een positieve verandering in de attitude bij de kinderen.

Voor meer informatie kunt u kijken op <http://www.socsci.kun.nl/psy/cbo/> Onder de link 'verrijkkingsklas' staat meer informatie over het Vooruitwerk-lab.

Jan Nillesen is voorzitter van HINT Nederland

Hoogbegaafde kinderen en hun ontwikkeling

Winy Bosch-Sthijns

Als ouder weet je niet wat je overkomt. Het is je eerste kind. Je denkt dat zijn gedrag en ontwikkeling normaal is voor een doorsnee kind. Toch voel je diep in je hart dat er iets niet klopt.

Later als je terugblijkt vallen er steeds meer puzzelstukjes in elkaar. Het wordt duidelijk. Het probleem is echter dat de signalen die je kind afgeeft heel tegenstrijdig en verwarrend zijn. Je kunt ze verschillend opvatten, hetgeen dan ook gebeurt. Zeker ook door de deskundigen die je raadpleegt. Het is een kind dat je het gevoel geeft, veel verder te zijn dan zijn omgeving. Het meteen doet, zonder de tussenstappen. Een kind dat pas rust als hij het kan. Een kind dat alles in zijn omgeving lijkt op te sloppen en alles wil weten. Een kind dat je voor het blok zet. Een kind dat je steeds een stap vooruit is, voordat je als ouder de kans krijgt het zelf te verwerken. Een kind dat een keer iets gezien of gedaan heeft en weer iets nieuws wil. Opvallend is ook dat het lijkt alsof de ontwikkeling sprongsgewijs gebeurt met grote stappen. Meestal in een periode dat het kind lekker in zijn vel zit. Het verschil zit hem in de honger bij deze kinderen naar kennis. Het zich niet tegen laten houden in hun ontwikkeling, die duidelijk anders verloopt dan bij kinderen die zich op een normaal tempo ontwikkelen.

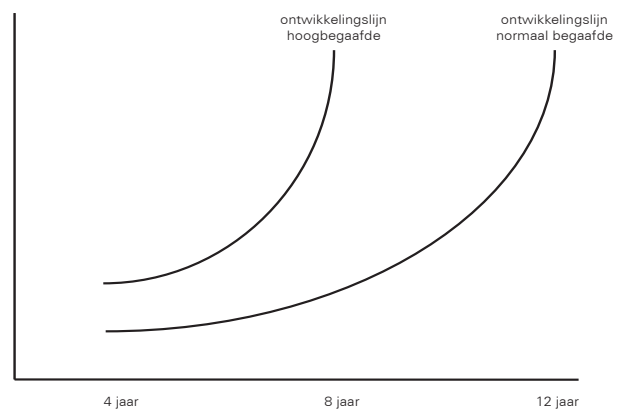
Hoogbegaafde kinderen zijn anders vanaf de eerste dag. Ze hebben andere interesses dan leeftijdgenoten. Ze spreken niet dezelfde taal. Ze zijn vaak heel perfectionistisch ingesteld. Ze mogen voor zichzelf geen fouten maken. Door de omgeving worden ze echter op hun fouten gewezen, het knoeien, hun concentratie. Hierdoor hebben ze een laag zelfbeeld ontwikkeld. Deze kinderen moeten zich veelal aanpassen aan leeftijdgenoten, terwijl ze met oudere kinderen beter overweg kunnen. Deze spreken dezelfde taal op dat moment.

Er wordt nogal wat verlangd van deze kinderen. Ze moeten zich aanpassen aan de mogelijkheden van anderen en niet andersom. Echter in de omgang met gelijken ontdekken ze juist dat ze geen uitzondering zijn en dat je ook samen met anderen, in je eigen tempo en vanuit je eigen interesse kunt leren en werken.

Ook in de belevingswereld van meisjes en jongens zit verschil. Jongens kunnen zich gaan afzetten tegen hun omgeving: oppositioneel gedrag, ook wel externaliserend gedrag genoemd.

Terwijl sommige meisjes zich daarentegen feilloos aanpassen aan hun omgeving. Ze willen niet opvallen en krijgen klachten als buikpijn en dromen, vertonen internaliserend gedrag.

Vaak lijkt het alsof deze kinderen leven in een eigen wereld, een wereld die bij hen past. Ze zitten niet lekker in hun vel, ze voelen zich niet begrepen. Ze voelen dat er iets is, dat ze anders zijn. Ze ervaren dat andere kinderen de dingen die zij doen niet doen of nog niet kunnen. Ze begrijpen dit niet en denken dat het aan hen ligt. De omgeving wijst steeds op de sociaal-emotionele ontwikkeling van deze kinderen. Als ouders wordt je geconfronteerd met een kind dat zijn leeftijd vooruit is. We moeten ze als het ware loslaten en accepteren dat ze een volwassen gesprek met je aan kunnen gaan. Maar ook dat ze hoge eisen stellen aan hun omgeving en vrienden. Ze hebben een ideaalbeeld van vriendschap en trouw. Ze kunnen op jonge leeftijd al mensen inschatten. Het gegeven dat 'een hoogbegaafd kind achter is in zijn ontwikkeling' is een achterhaald beeld. Dit berust wel degelijk op een vooroordeel. Deze kinderen zijn zowel cognitief als emotioneel hun leeftijd ver vooruit. Maar hoe moet je dat naar anderen verklaren?

Met een grafische weergave zoals ik in de figuur heb aangegeven wordt dit duidelijker. Hierin is te zien dat een hoogbegaafd kind al op een hoger niveau instroomt in groep 1. Het kind heeft nauwelijks raakvlakken en ook door de school kunnen deze niet worden bereikt. Het kind wordt juist steeds gedwongen zich aan te passen/gebukt te gaan.

In de theorie van Rob Brunia vind je deze ervaringen terug. Hij geeft met name aan dat het proces van de ontwikkeling van een hoogbegaafd kind anders verloopt dan de standaard ontwikkeling van een kind. De ontwikkeling van een hoogbegaafd kind begint niet alleen al hoger dan een kind met normale ontwikkeling, maar verloopt ook veel sneller in een stijgende lijn. Er zijn geen raakvlakken met een kind met een normale ontwikkeling en het ontwikkelingsverschil neemt toe naarmate het kind ouder wordt.

uit: Ontwikkeling van het hoogbegaafde kind, Rob Brunia 1998

Uit: *Gebukt onder het vooroordeel: niet sociaal vaardig zijn, want jij bent hoogbegaafd!* door Winy Bosch-Sthijns.

Drs. Winy Bosch-Sthijns is othopedagoge en heeft een praktijk en onderzoeksbureau voor othopedagogiek in Sittard dat gespecialiseerd is in begaafdheidsproblematiek. Voor meer informatie www.iequest.nl.

Mismatch of achterstand

Alja de Bruin-de Boer

Door mijn werkzaamheden ontmoet ik dagelijks ouders en leerkrachten. In gesprekken met beide groeperingen valt het op, dat men het niet altijd met elkaar eens is over de sociale en emotionele vaardigheden van het kind. De leerkrachten zien in de groep vaak een ander kind dan de ouders thuis. Zo ook bij Saskia.

De leerkracht van de onderbouwgroep maakte zich zorgen om haar sociale en emotionele ontwikkeling. Tijdens het kringgesprek toonde ze zich niet betrokken; ze vertelde weinig in de kring en luisterde nauwelijks naar de verhalen van haar groepsgenoten. Ze had weinig vriendinnen en liep tijdens het buiten spelen veel alleen of moederde over de jongste kleuters en in de verschillende hoeken had ze regelmatig aanvaringen met andere kleuters.

In groep 6 dreigt ze nu de aansluiting met haar leeftijdgenoten helemaal te verliezen. De leerkracht beschrijft haar als een 'einzlgänger' en raadt de ouders aan om professionele hulp te gaan zoeken. De ouders herkennen hun dochter niet helemaal in het beeld dat de leerkracht schetst. In de buurt speelt ze namelijk met oudere kinderen en volgens de ouders is het spel gelijkwaardig. Saskia neemt zelf het initiatief om haar vriendinnen op te halen, maar ze wordt ook regelmatig gevraagd om buiten te komen spelen. Op de balletclub is ze ingedeeld bij de oudere meisjes en ook daar heeft ze het naar haar zin. De ouders zien wel, dat ze weinig optrekt met haar groepsgenoten. Thuis geeft ze aan, dat ze de meiden 'stom' vindt. Ze hebben het alleen maar over kleren, paarden en ze spelen op het schoolplein ook paardje. Saskia gruwet van deze dingen.

Wat zijn mogelijke oorzaken?

In de sociale ontwikkeling van jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafde kinderen zijn risicofactoren aan te wijzen die de sociale en emotionele ontwikkeling nadelig kunnen beïnvloeden. Een kort overzicht:

Vriendschapsverwachtingen

Uit onderzoek is bekend dat de verbaal sterke kinderen de fasen van vriendschap sneller doorlopen dan het gemiddeld begaafde kind. Zij hebben al jong hogere verwachtingen van hun vrienden. Wanneer de meeste kleuters nog in de fase zitten van 'vandaag ben je mijn vriendje en morgen weet ik het niet' zitten zij al in de fase van 'vandaag ben jij mijn vriendje, maar morgen ook en volgende week ook'. Als zij met hun vriendje een afspraak maken voor over een week, verwachten zij dat hun vriendje deze afspraak na komt. Wanneer het vriendje deze afspraak niet na komt, is de slimme kleuter verdrietig. Hij realiseert zich niet dat zijn vriendje nog in een eerdere fase zit en denkt dat zijn vriendje zich niet aan de afspraak heeft gehouden, omdat hij hem niet aardig vindt. Als dit meerdere keren voorkomt, is de kans groot, dat het slimme kind zich terug trekt en geen afspraken meer maakt met zijn groepsgenoten. Het neemt een afwachtende houding aan.

Om teleurstelling te voorkomen, is het in duidelijke gevallen belangrijk, dat de ouders op voorhand met hun kind bespreken, dat er kinderen zijn die zich nog niet aan afspraken kunnen houden.

Taalgebruik

Slimme kinderen ontwikkelen zich op dit gebied ook sneller dan het gemiddelde kind. In vergelijking met hun leeftijdgenoten gebruiken ze relatief moeilijke woorden en abstracte begrippen. Aangezien jonge kinderen nog weinig aanvullende vragen stellen, maar eerder overgaan op een ander onderwerp, ervaart het slimme kind dat zijn boodschap niet overkomt. Het kind is zich er niet van bewust, dat het te moeilijke taal hanteert en denkt 'wat ik te vertellen heb, is niet interessant'. Hetzelfde kan optreden als een slim kind een boekbespreking of een

spreekbeurt mag houden. Zonder begeleiding van de leerkracht of ouder is de kans groot, dat het kind binnen twee minuten over de hoofden heen praat. Zijn groepsgenoten haken af en worden onrustig. Het slimme kind denkt: 'zie je wel, ze zijn niet geïnteresseerd in mijn verhaal, ze vinden mij niet aardig'.

De stadia van de Theory of mind

Kinderen doorlopen verschillende fasen met betrekking tot sociaal begrip, sociale sensitiviteit en sociaal inzicht. Ook deze fasen doorlopen slimme kinderen vaak sneller dan het gemiddelde kind. Bij de jonge kinderen kunnen er communicatiestoornissen ontstaan doordat de slimme kinderen eerder om kunnen gaan met "False Belief". Zij houden er rekening mee, dat zij over meer kennis kunnen beschikken dan de ander of dat de ander misleid is. Bijvoorbeeld: Jan legt zijn snoepje in de koelkast en gaat weg. Piet pakt het snoepje en legt het in de keukenla. Waar zal Jan zijn snoepje zoeken? Kinderen die om kunnen gaan met False Belief zullen 'in de koelkast' antwoorden; zij houden er rekening mee dat zij over meer informatie beschikken dan Jan.

De verbaal sterke kinderen begrijpen de rol die humor en ironie in de communicatie speelt ook eerder en zij gebruiken eerder figuurlijk taalgebruik.

Spel

Een aantal slimme kinderen is bij het spelen van een rolspel in de poppenhoek of bij vrij spel eerder rolvast. Aan het begin van het spel nemen zij de leiding en verdeelen de rollen. Halverwege het spel kunnen zij met verbaal of verontwaardiging reageren als een groepsgenoot zich niet aan zijn rol houdt, omdat het nog associatief en impulsief reageert.

Ook komt het regelmatig voor dat slimme kinderen eerder toe zijn aan spelletjes, waar een beroep wordt gedaan op het lezen en rekenen.

Interesses

Sommige slimme kinderen hebben andere interesses dan hun leeftijdgenoten. Maar ook bij de interessegebieden

die zij met hun leeftijdgenoten delen, zijn grote verschillen op te merken. Zij hebben een goed geheugen en onthouden alle feiten en uitzonderingen. In een gesprek over een bepaald interessegebied kan het voorkomen, dat zij de andere kinderen steeds weer corrigeren. Hiermee maken zij zich niet geliefd.

Aanpassingsgedrag

Hoogbegaafde kinderen hebben twee keuzes: ze kunnen zich aanpassen aan de groep of ze kunnen zichzelf blijven. Bij de laatste optie lopen ze het risico dat ze zich buiten de groep plaatsen. De kinderen die zich aanpassen aan de norm van de groep, spelen als het ware een rol. Ze doen precies wat de andere kinderen doen. Het spelen van een rol kost veel energie en kan negatief doorwerken op het zelfbeeld van het kind. Alle credit die het kind vanuit de omgeving ontvangt, is bedoeld voor de rol die het kind speelt en niet voor het kind zoals het werkelijk is.

Clownesk gedrag

Hoogbegaafde kinderen ervaren al jong, dat zij 'anders' zijn. Om er toch voor te zorgen, dat ze credit van de groep krijgen, kunnen zij ander gedrag gaan vertonen. De jongens kiezen meestal voor clownesk gedrag en proberen door dit gedrag de lachers op hun hand te krijgen. De meeste meisjes trekken zich in zichzelf terug, spelen de voorbeeldige leerling of worden hulpje van de leerkracht. Geen van de keuzes draagt bij tot een goede sociale ontwikkeling op langere termijn.

Opvoeding

Naast de genoemde risicofactoren speelt ook de opvoedingsstijl van de ouders een rol. Ouders hebben het goed met hun kind voor en willen het beste voor hun kind. Juist in dit streven is er een aantal valkuilen aan te wijzen.

Overbescherming

Sommige ouders kunnen hun kind teveel in bescherming nemen door op voorhand alle obstakels voor ze op te ruimen. Deze overbescherming kan door verschillende factoren veroorzaakt worden. Zo zijn er ouders, die vroeger als kind zijn gepest en die er alles voor over hebben om hun kind deze ervaring te besparen. Als hun kind op een dag thuis komt met de mededeling dat het op school is gepest, komen bij de ouders alle nare jeugdherinneringen meteen boven drijven. Hierdoor zijn ze vaak niet in staat om het verhaal van hun kind goed te analyseren en ze realiseren zich vaak niet dat plagen en pesten iets anders is. Wanneer dit regelmatig gebeurt, kan het kind de gedragingen van andere kinderen verkeerd gaan interpreteren. Het kind maakt geen onderscheid meer tussen de dingen die 'per ongeluk' en dingen die 'opzettelijk' gebeuren. Elke keer dat iemand tegen hem oploopt bij het verlaten van de school kan het kind denken dat de ander dat 'expres' doet.

Zelfstandigheid

Er zijn ook ouders, die geen zelfstandigheid van het kind eisen. De redenen waarom dit gebeurt, lopen uiteen. Een deel van de ouders handelt uit gemakzucht. Hun motto is: 'als ik mijn kind help bij het aankleden, de boterhammen smeer en tot slot zijn veters strik, kost het me minder tijd'. Deze ouders realiseren zich niet, dat hun kind zich op school bij het zwemmen en de gymnastiek wel zelf zal

moeten aan- en uitkleden. Wanneer je het als kind alleen van deze oefenmomenten moet hebben, loop je de kans om bij gebrek aan oefening, altijd als laatste klaar te zijn. Dat dit stigmatiserend kan werken hoeft geen betoog. Andere ouders belemmeren de zelfstandigheid van hun kind, door het een 'vangnet' aan te bieden. Ze denken voor de kinderen en nemen zelf de verantwoordelijkheid voor de melkbeker, het lunchpakket en de gymkleden. Wanneer een jongen uit groep 7 zegt: 'mijn moeder is mijn gymkleden vergeten' komt dit vreemd over. Verantwoordelijkheid voor eigen gedrag is zeer belangrijk voor kinderen. Juist slimme kinderen zullen voor zichzelf moeten leren opkomen. Zolang het kind naar het basisonderwijs gaat, kunnen de ouders nog veel voor hun kind regelen. Eenmaal in het Voortgezet Onderwijs eisen docenten dat de leerling zelf aangeeft waar het behoefte aan heeft.

Omgaan met uitgestelde aandacht

Het gemiddelde gezin bestaat uit vader, moeder en twee kinderen. Bij de geboorte van de kinderen hebben de ouders zich voorgenomen dat ze goede opvoeders zullen zijn en altijd klaar zullen staan voor hun kinderen. dit is een nobel streven, maar soms slaan ouders hierin door. Wat te denken van de ouder, die direct zijn eigen werkzaamheden onderbreekt als het kind een beroep op hem doet. Deze ouder leert het kind, dat als het kind een vraag heeft of iets wil, de volwassene direct daar op in gaat. De behoefte van het kind wordt snel bevredigd en het kind vindt dit de gewoonste zaak van de wereld. De ellende

begint wanneer het kind naar school gaat en geplaatst wordt in een groep van 20-25 kinderen. Tot zijn ontsteltenis ontdekt het kind dat de leerkracht niet altijd de tijd heeft om zijn eisen in te willigen of om zijn verhaal aan te horen. Het kind moet in korte tijd 'leren omgaan met uitgestelde aandacht' en op zijn beurt leren wachten. Dit is geen gemakkelijke opgave. Daarom is het belangrijk, dat de ouders duidelijk aangeven wanneer ze tijd hebben voor het kind als het kind iets vraagt op een tijdstip dat niet past.

Jongens
kiezen vaak voor
clownesk
gedrag,
meisjes spelen
de voorbeeldige
leerling.

Tips voor ouders om de sociale ontwikkeling te bevorderen:

Neutrale contacten

Om het slimme kind in de gelegenheid te stellen samen te leren spelen met andere kinderen kan het organiseren van een 'neutraal' contact een eerste stap zijn. Tijdens een neutraal contact staat een niet cognitief gerichte activiteit (zwemmen, koekjes bakken, naar de kinderboerderij etc.) centraal. Het uitgenodigde kind komt vijf minuten voor aanvang van de activiteit en krijgt iets te eten en te drinken. Vijf minuten na afloop van de activiteit gaat het uitgenodigde kind weg. Op deze manier hebben beide kinderen een leuke tijd met elkaar doorgebracht zonder dat er een groot beroep is gedaan op de communicatie. Vanuit deze ervaring kan het contact worden uitgebreid.

Kortdurende afspraken

Wanneer u merkt, dat uw kind zich de hele tijd moet aanpassen aan het spelniveau van het andere kind, is het aan te raden om de speltijd in eerste instantie niet te lang te laten duren. Een uurtje aanpassen is nog op te brengen; een hele middag aanpassen is erg veel gevraagd.

Functionele relaties

Slimme kinderen moeten er rekening mee leren houden, dat hun vriendjes niet allemaal dezelfde interesses hebben als zij. Door goed op non-verbaal gedrag te letten, kunnen zij zien wanneer hun boodschap niet overkomt en wanneer hun verhaal de ander gaat irriteren. Daarbij zullen ze moeten leren dat ze met het ene vriendje heerlijk kunnen voetballen, maar niet over het heelal moeten praten. Met een ander vriendje kunnen ze dit wellicht wel.

Het opzoeken van ontwikkelingsgelijken

Om slimme kinderen is staat te stellen ontwikkelingsgelijken te ontmoeten, kunnen zij deelnemen aan de kinderactiviteiten die door HINT, Pharos of Choochem worden georganiseerd. Ook zijn er diverse zomerkampen.

Tips voor de leerkracht ten aanzien van het stimuleren van de sociale ontwikkeling:

Aansluiten bij de cognitieve ontwikkeling

De sociaal emotionele ontwikkeling is niet los te zien van de cognitieve ontwikkeling. Hoogbegaafde kinderen die op school niet voldoende cognitieve uitdaging krijgen, voelen zich niet competent. Zij voelen zich niet geaccepteerd en gerespecteerd zoals ze zijn en dit werkt negatief door op de sociale en emotionele ontwikkeling van het kind.

Taalgebruik

Wanneer u merkt, dat het kind te moeilijke woorden gebruikt kunt u het verhaal in eigen woorden samenvatten of aanvullende vragen stellen. Het is wel belangrijk, dat het slimme kind weet dat u aanvullende vragen kunt stellen.

Ook is het belangrijk, dat u de hoogbegaafde leerling begeleidt bij de voorbereiding van een spreekbeurt of boekbespreking. U kunt aangeven welke begrippen het kind moet toelichten en inschatten of de hoeveelheid informatie te groot is. Ook kunt u het kind adviseren om zijn spreekbeurt visueel te ondersteunen. Een leuke oefening om zich te leren inleven in de ander is het laten schrijven van een zelfverzonnen verhaal bij een prentenboek, dat in een vreemde taal is geschreven. Als het verhaal af is, mag het kind het zelf gaan voorlezen bij de kleuters. Directe feedback is verzekerd.

Spel

Wanneer er regelmatig kleine conflicten zijn in de vrije spelsituaties kunt u het spel samen met de kinderen structureren. Zo kan er worden afgesproken wat het spelthema is, wie welke rol heeft en wat de rol inhoudt. Na afloop kunt u met de kinderen evalueren wat goed en minder goed ging. Probeer ook situaties te creëren waarin het kind samen kan werken met ontwikkelingsgelijken.

Teruggetrokken gedrag

Sommige hoogbegaafde kinderen hebben er een hekel aan om op te treden tijdens het open podium, week- of maandsluiting. Om deze kinderen toch bij deze activiteit te betrekken, kunt u de leerling betrekken bij de organisatie van de activiteit. Het kind kan inventariseren wie wat wil gaan doen en kan alles in de tijd plaatsen. Kinderen die weinig status hebben in de groep kunnen door de leerkracht worden uitgedaagd om bijvoorbeeld een les voor te bereiden, die aansluit bij hun interesse. Ook kan de leerkracht een beroep doen op hun sterke kanten door hen bijvoorbeeld in te schakelen bij het maken van het lichtontwerp voor de musical of computertehulp te zijn.

Tenslotte

Wanneer bovenstaande adviezen geen resultaat hebben, bestaat de mogelijkheid om een sociale vaardigheidstraining voor jonge hoogbegaafde kinderen te volgen. Indien de problematiek ernstiger wordt ingeschat, is het raadzaam om professionele hulp in te schakelen. Wat niet iedereen weet, is dat hoogbegaafde kinderen net als alle kinderen bijv. een stoornis in het autistisch spectrum of ADHD kunnen hebben.

Alja de Bruin - de Boer is orthopedagoog/GZ psycholoog en heeft een eigen praktijk:
Advies Diagnostiek en Begeleiding begaafde kinderen
Lisdoddekreek 18 - 2353 JR Leiderdorp

Weekendkampen (nu ook met gemengde kampen voor jongeren op het voortgezet onderwijs)

georganiseerd door HINT Noord- & Zuid-Holland

De meisjes- en jongenskampen worden dit jaar weer gehouden in Zandvoort.

Tijd: van zaterdagmiddag 17.00 uur tot zondag 17.00 uur.

De jongerenkampen (meisjes én jongens) worden gehouden in IJmuiden van zaterdagavond 19.00 uur tot zondag 17.00 uur.

De data kunt u vinden in de activiteitenkalender op www.hintnoordzuidholland.nl

Informatie en aanmelden bij Mia Pietersen, tel. 0299-640315 (na 20.00 uur), of m.pietersen@hccnet.nl

Kosten € 20. Aanmelding sluit een week voor de aanvang van het kamp!

Aandacht voor de sociaal emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen

Yaron van der Horst

Vanwege de unieke eigenschappen en omstandigheden van hoogbegaafde kinderen verdient hun sociaal emotionele ontwikkeling extra aandacht. Yaron van der Horst, een onderwijskundige die jarenlang les heeft gegeven aan hoogbegaafde kinderen, heeft vanuit haar ruime ervaring een praktisch onderwijsprogramma geschreven gericht op de sociaal emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen. In dit artikel een korte beschrijving van het onderwijsprogramma en aandachtspunten voor ouders en leerkrachten.

Soms moet er extra aandacht aan de sociaal emotionele ontwikkeling van het hoogbegaafde kind worden gegeven. Door zijn hoogbegaafdheid kan een kind op een bepaald gebied verder ontwikkeld zijn dan zijn leeftijdsgenootjes, maar dat wil nog niet zeggen dat dit ook geldt voor bijvoorbeeld zijn sociale ontwikkeling. Ook het feit dat een kind bijzonder is in zijn ontwikkeling kan er voor zorgen dat het emotioneel gezien niet in harmonie is met zijn omgeving. Dit kan leiden tot gevoelens van eenzaamheid of juist geforceerd sociaal gedrag. Aan de andere kant kan het feit dat een kind meer dan gemiddeld slim is ook juist behulpzaam zijn bij het vinden van zijn plaats in zijn omgeving. Onderzoek heeft echter aangetoond dat hoogbegaafdheid als een mogelijk neveneffect problemen bij de sociaal emotionele ontwikkeling kan opleveren.

Belang van sociaal emotionele ontwikkeling

Vanuit een jarenlange praktijkervaring met hoogbegaafde kinderen heeft Yaron een praktijkgericht onderwijsprogramma ontwikkeld. Hoewel er veel theoretisch onderzoek naar de sociaal emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen wordt gedaan viel het haar op dat er in Nederland maar weinig praktijkgerichte leermiddelen bestaan voor juist deze ontwikkelingsgebieden. Omdat ze in haar werk als onderwijsadviseur veel in aanraking kwam met kinderen die sociaal en of emotioneel in de problemen zaten, zag Yaron de behoefte aan praktische hulpmiddelen voor ouders en leerkrachten om deze groep leerlingen extra ondersteuning te bieden. Op de Yahalomschool, een speciale school voor hoogbegaafde leerlingen in Israël, gaf Yaron jarenlang les en werkte ze de laatste vier jaar als directeur van deze school. In die hoedanigheid was ze mede verantwoordelijk voor het opstellen van de onderwijsprogramma's voor hoogbegaafde kinderen. De sociaal emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen heeft echter altijd haar bijzondere belangstelling gehouden.

Een uniek en praktijkgericht onderwijsprogramma

Het onderwijsprogramma gaat uit van het ontwikkelen van een reëel zelfbeeld van de hoogbegaafde leerling en een goede aansluiting met zijn omgeving. Gedurende de lessen wordt er veel met kringgesprekken gewerkt. Het programma begint met een oppervlakkige kennismaking

"Het gaat niet alleen om kennis, maar juist ook om de sociale aspecten waardoor leerlingen zich beter staande kunnen houden."

met de leerlingen en daarna vindt er een verdieping van de kennismaking plaats. De kinderen leren zichzelf en hun klasgenootjes beter kennen. De leerlingen leren spelenderwijs om te gaan met hun hoogbegaafdheid door een lesprogramma dat is afgestemd op de praktijksituatie van hun leeftijd. De leerlingen leren over verschillende sociaal emotionele onderwerpen in de groep samen met kinderen die in dezelfde situatie verkeren.

De lessen zijn geschikt in een plusklas voor leerlingen van groep 4 tot en met de brugklas, maar de leerkracht dient de lessen af stemmen op de doelgroep door middel van de gekozen voorbeelden, de opdrachten en de case studies. De leerkracht kan afhankelijk van het niveau van de klas dieper of breder op de verschillende lesonderwerpen ingaan.

Het programma is gebaseerd op algemeen erkende theorieën maar heeft vooral een praktisch karakter en kan eenvoudig uitgebreid worden door de leerkracht door te variëren in de groepsopdrachten. Verder kan de leerkracht naar eigen inzicht gedichten, verhalen en case studies toevoegen. Het programma bestaat uit vijf delen die samen vijftien lessen van 45 minuten vormen. Elk deel bevat verschillende groepsactiviteiten. Het programma komt het best tot zijn recht door de ervaringen en belevenissen die de leerlingen uit hun dagelijkse praktijk aanleveren.

De doelen van het onderwijsprogramma:

1. De leerlingen ontwikkelen hun zelfbewustzijn, ze erkennen hun eigenwaarde en vergroten hun zelfvertrouwen;
2. De leerlingen durven hun ideeën en mening te geven, hun gevoelens te uiten (door middel van ventilatie) door een vertrouwde, veilige en legitieme omgeving in de klas te creëren;
3. De leerlingen krijgen instrumenten aangereikt en ontwikkelen vaardigheden om zelf problemen op te lossen;
4. De leerlingen leren hun sociale vaardigheden te ontwikkelen;
5. De leerlingen leren op een creatieve manier andere hoogbegaafde leerlingen beter kennen;
6. De leerlingen leren een aantal belangrijke begrippen die met hoogbegaafdheid te maken hebben.

De Yahalomschool is een school voor hoogbegaafde leerlingen in de regio van Tel Aviv. Vanuit achttien verschillende basisscholen komen hoogbegaafde leerlingen één dag in de week hier naar toe. Jaarlijks zijn er ongeveer 500 leerlingen ingeschreven. Omdat de leerlingen slechts een dag in de week naar de speciale school komen blijven ze geïntegreerd met leeftijdsgenoten op hun eigen school. Op Yahalom wordt tegemoet gekomen aan de leerbehoefte van de hoogbegaafde leerlingen doordat er onder andere uitdagende leerstof wordt aangeboden. De Yahalomschool zet in op de brede ontwikkeling van de hoogbegaafde leerling. Er wordt niet alleen aandacht besteed aan de cognitieve ontwikkeling, maar ook aan de ontwikkeling van sociale en emotionele vaardigheden. De school heeft specifieke emotionele doelen gesteld voor de leerlingen. Ze wil bereiken dat de leerlingen zich gelegitimeerd voelen om hun gevoelens te uiten, ook als dat gevoelens van onbehagen of ongenoegen zijn.

Yarona van der Horst haalde haar bachelorgraad 'Onderwijsadviseur' en haar mastergraad 'Management in onderwijs', vergelijkbaar met de Nederlandse doctoraalstudie Onderwijskunde, in Israël. Zij werkte in Israël gedurende twaalf jaar met hoogbegaafde leerlingen van acht tot veertien jaar. De eerste acht jaar daarvan werkte ze als onderwijsadviseur die les aan hoogbegaafde kinderen gaf, de laatste vier jaar was ze directeur van de Yahalomschool. Momenteel volgt zij de ECHA (European Council for High Ability) opleiding voor het diploma 'Specialist in Gifted Education' aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Van der Horst ontwikkelde vanuit haar jarenlange ervaring een onderwijsprogramma voor de sociaal emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen in Nederland. Ze specialiseert zich in ons land verder in praktijkmodellen en onderwijsprogramma's op het gebied van hoogbegaafdheid.

Mail voor nadere informatie: yaronavdh@hotmail.com

Het tijdschrift **Talent** wordt niet meer door uitgeverij Lemma uitgegeven. Met ingang van nummer 3 van dit jaar is het een uitgave van Koninklijke Van Gorcum b.v. in Assen. Bij die verhuizing is wel het een en ander misgegaan met het adressenbestand: sommige mensen zijn plotseling weer abonnee geworden, terwijl anderen juist geen tijdschriften meer ontvangen. Mocht er ook bij u iets niet kloppen, neem dan contact op met de administratie van de uitgeverij. Koninklijke Van Gorcum b.v., Postbus 43, 9400 AA Assen, tel. 0592-379555, e-mail: tijdschrift@vangorcum.nl. De kortingsregeling voor HINT-leden (-15%) blijft gewoon van kracht. Nieuwe abonnees: vermelden dat u lid van HINT bent is voldoende.

In alle regio's kunnen we nog versterking gebruiken van de redactie. Het is een activiteit die niet veel tijd hoeft te kosten. Vrijwel alles kan via e-mail geregeld worden. U hoeft niet over journalistieke capaciteiten te beschikken, ideeën hebben over onderwerpen en het vinden van artikelen is voldoende. Reacties: redactie@hintnederland.nl

Aanbevelingen voor een goed verloop van de sociaal emotionele ontwikkeling

- Blijf de nieuwsgierigheid en interesse stimuleren door andere dingen te doen.
- Probeer de gedachtegang te achterhalen. Geef veel uitleg en neem ze serieus.
- Praat over emoties. Neem ze serieus en geef aan dat ze bij het leven horen.
- Pak angsten aan.
- Breng ze met ontwikkelingsgelijken in contact.
- Schenk niet direct aandacht aan hen als ze te veel aandacht claimen. Maak ze minder afhankelijk, zodat ze niet op aandacht hoeven te wachten.
- Maak ze zelfstandig, zodat ze hun omgeving kunnen beïnvloeden.
- Niet eindeloos discussiëren, grenzen aangeven, anders geeft dat veel onzekerheid.
- Kijk bij het aanbieden van speelgoed en boeken niet zozeer naar de leeftijd maar naar wat het kind zelf wil.
- Neem niet alle struikelblokken weg.
- Praat openlijk over de sterke en zwakke kanten van elk kind.
- Corrigeer bij arrogantie en geef uitleg in verband met sociale acceptatie.
- Het onderwijsaanbod aansluiten op de interesse.
- Laat ze faalervaringen opdoen. Dit moet een onderdeel zijn van de vorming die het kind op de basisschool krijgt.
- Moedig kinderen aan om ideeën en meningen te hebben.
- Accepteer ze zonder voorbehoud.
- Onderzoek eigen reacties.

Uit: Sociale en emotionele ontwikkeling bij hoogbegaafde kinderen, Mia Frumau

Risicofactoren in de sociaal emotionele ontwikkeling

G. Haans

Er zijn factoren die de ontwikkeling van het hoogbegaafde kind op sociaal-emotioneel gebied sterker kunnen verstoren dan bij gemiddeld intelligente kinderen het geval is. Deze kinderen stellen ook op dit gebied andere eisen aan hun omgeving.

Er wordt daarbij gesproken over risicofactoren: het is niet zo dat hoogbegaafde kinderen per definitie emotionele problemen hebben. Zo blijkt uit de literatuur dat de helft van de problemen die ouders met hun hoogbegaafde kinderen ervaren niet veroorzaakt worden door de hoge intelligentie van het kind. Het zijn dezelfde problemen die zich voordoen tussen ouders en het gemiddeld begaafde kind en die in elke opvoedingssituatie voorkomen. De andere helft vindt zijn oorsprong in de hoge intellectuele capaciteiten van het kind en de reactie van de omgeving op deze capaciteiten.

Ten aanzien van de helft van de problemen die in elke opvoedingssituatie voorkomen kunnen wel de volgende opmerkingen gemaakt worden:

- Hoogbegaafde kinderen zijn vaak moeilijke tegenstanders wanneer het gaat om de argumenten van de ander onderuit te halen en de eigen logica te verdedigen.
- Kinderen die op de één of andere manier al onder druk staan reageren vaak thuis extra snel prikkelbaar en opstandig.

Het zelfbeeld

Bij de sociale ontwikkeling gaat het om de manier waarop het kind omgaat met anderen en omgekeerd de manier waarop anderen omgaan met het kind.

Bij de emotionele ontwikkeling gaat het om omgaan met je eigen gevoelens. Deze worden beïnvloed door de omgeving. Voorwaarde voor een harmonieuze emotionele ontwikkeling is de vorming van een positief en realistisch zelfbeeld.

Algemene voorwaarden voor het opbouwen van een positief zelfbeeld betreffen:

- Een omgeving waarin het kind zich geaccepteerd en geborgen voelt.
- Mogelijkheden om initiatieven te nemen.

Wanneer het zelfbeeld positief is dan ontleent het kind daar zelfvertrouwen aan. Dit zelfvertrouwen komt tot uiting in het nemen van initiatieven, het onderzoeken van de omgeving, het verkennen van de eigen grenzen en de grenzen die door de omgeving worden gesteld. In de wisselwerking met de omgeving kan, gebaseerd op de dagelijkse ervaringen van succes en mislukking, een realistisch zelfbeeld opgebouwd worden.

Het zelfbeeld wordt in wisselwerking met de omgeving opgebouwd en kan veranderen ten gevolge van zich wijzigende eisen uit de omgeving.

De interactie van het kind met zijn ouders en eventuele broertjes en/of zusjes speelt hierbij een belangrijke rol.

Kind – ouderrelatie

Binnen de kind – ouderrelatie wordt de interactie tussen kind en ouders vanuit het perspectief van het kind bekeken. Vanuit deze invalshoek zijn de volgende mogelijke risicofactoren te onderkennen:

Claim op ouders

Een hoogbegaafd kind legt een zware claim op de ouders. Het wil zijn honger naar kennis bevredigen en doet dit door zijn omgeving voortdurend te bevragen. Dit kan heel ver gaan, zodat er vaak spanningen ontstaan.

Neem de tijd voor moeilijke vragen. Spreek een tijd af waarop je er op terug komt. Kinderen leren daarmee dat uitstel er bij hoort, het maakt het kind minder afhankelijk. Als ouders een vraag niet weten kunnen ze het opzoeken. Ook anderen, eventueel experts kunnen informatie aandragen. Daarnaast zal het kind moeten leren zelf de antwoorden op zijn vragen te zoeken. Ouders van hoogbegaafde kinderen geven regelmatig aan dat ze moe worden van het kind: ze houden geen tijd over voor eigen hobby's. Toch is het voor kinderen belangrijk dat ze ervaren dat ouders hun eigen bezigheden hebben. Omdat het kind ervaart dat zijn ouders ook tijd voor zichzelf reserveren leert het rekening te houden met anderen.

Het uitspelen van de ouders

Het gebruik maken van inconsequente gedragingen gaat hoogbegaafde kinderen vaak nog beter af dan gemiddeld begaafde kinderen. Ze voelen feilloos aan hoe ze volwassenen kunnen manipuleren.

Zorg dus als ouders dat je van elkaars standpunten op de hoogte bent. Trek waar nodig één lijn. Blijf bij jezelf, wees consequent en let op je woorden.

Superieur gedrag

Kinderen kunnen zich betweterig gaan gedragen. De sfeer in huis kan hier ernstig onder lijden.

Ouders kunnen hierbij naar elkaar een ondersteunende rol spelen en een voorbeeldfunctie geven; zo gaan wij niet met elkaar om. Laat het niet toe, omdat je jezelf en de ander tekort doet en ook al niet omdat het negatief werkt naar de omgang met personen buiten het gezin.

Eindeloze discussies

Hoogbegaafde kinderen hebben meer dan hun leeftijdgenoten behoefte aan discussie. Ook verboden en geboden worden niet zonder slag of stoot aanvaard. Wanneer ouders het gebod redelijk vinden hoeven ze de discussie niet aan te gaan. Ze mogen verwachten dat het kind zich naar hun maatstaven gedraagt. Dit geeft het kind ook rust en zekerheid. Sommige kinderen proberen echter telkens

hetzelfde verbod ter discussie te stellen. Als hen dat keer op keer lukt raken ze in verwarring.

Ouder – kindrelatie

Ouders weten soms niet goed raad met de hoge intelligentie van hun kind. Ze weten niet hoe ze zich ten opzichte van de buitenwereld en hun kind moeten opstellen. Vanuit dit standpunt zijn mogelijke probleemsituaties in de interactie tussen ouder en kind te onderkennen ten gevolge van:

Pronkgedrag van de ouders

Sommige ouders overtroeven andere ouders te veel en te vaak met de goede prestaties van hun kind. Het gevaar is dat de omgeving de ouders niet meer serieus neemt en/of naar het kind te hoge verwachtingen krijgt waarbij het bij een foutje van zijn voetstuk valt.

Te hoge verwachtingen

Een belangrijke factor die de ouder – kindrelatie kan verstoren is het verwachtingsniveau dat ouders van hun kind hebben. Ook hoogbegaafde kinderen hebben goede en slechte dagen. Als het kind merkt dat het niet kan voldoen aan de eisen die zijn ouders aan hem stellen, ervaart het kind dit als een falen. Indien een kind regelmatig deze ervaring opdoet, ontwikkelt het een negatief zelfbeeld. Net als iedereen hebben ook hoogbegaafde kinderen af en toe een schouderklopje nodig om goed te blijven presteren.

Hoge intelligentie is sociaal nog niet aanvaard

Ouders en omgeving laten zich nog vaak te veel leiden door 'wat hoort'. De meeste mensen hebben een beeld van hetgeen een vijfjarige volgens de gemiddelde norm behoort te doen; schaken hoort daar bijvoorbeeld niet toe. Ouders die zich laten leiden door wat hoort, volgen de ontwikkeling van hun kind niet. Omdat wat het kind wil en waar het aan toe is voor loopt op zijn kalenderleeftijd vertragen zij de ontwikkeling van het kind; het kind heeft bijvoorbeeld nog niet de leeftijd om naar een club te gaan waar de groepsgenootjes al wel op zitten. Om hieraan te ontkomen moeten de ouders met de leiding of het bestuur van de desbetreffende vereniging gaan praten om na te gaan of het kind vervoegd kan worden toegelaten. (Om die reden zijn bijvoorbeeld bij HINT de kinderactiviteiten vaak wel toegankelijk voor jonge kinderen)

Te lage verwachtingen

Sommige ouders onderkennen de capaciteiten van hun hoogbegaafde kind niet of stellen desondanks te lage eisen: "Doe maar gewoon, dan doe je gek genoeg". In beide gevallen wordt er schade aan de ontwikkeling van het kind toegebracht. Omdat de ouders het kind niet accepteren zoals het is, voelt het zich afgewezen. Daarnaast krijgt het kind onvoldoende stimulans.

Overbescherming

Veel hoogbegaafde kinderen behalen zo vaak successen, dat ze niet leren om te gaan met faalervaringen. Wanneer deze kinderen uiteindelijk faalervaringen opdoen raken ze van slag en roepen bij iedere dreigende mislukking vooraf de hulp in van de ouders. Als ouders deze hulp niet direct geven gaan ze, afhankelijk van hun persoonlijkheid huilen, gillen, dwarsliggen of ze trekken zich terug. Ouders kunnen schrikken van deze reacties en voortaan de weg banen voor het kind. Ze ontnemen het kind zo echter de kans om nieuwe faalervaringen op te doen en hiervan te leren. Het leert niet dat zijn reacties iets teweeg brengen

en het verliest zijn gevoel voor beheersing van de wereld. Op het laatst gaan ze geloven dat slagen of mislukken onafhankelijk is van hun handelen. Gevolgen kunnen liggen op het vlak van aangeleerde hulpeloosheid, depressieve neigingen en een mislukkinggeoriënteerde basishouding.

Centraal stellen van het kind

Het kan voorkomen dat in een gezin alles draait om het hoogbegaafde kind. Ouders krijgen vaak te horen dat hoogbegaafde kinderen gevoelige en kwetsbare kinderen zijn. Het maakt ze soms bang om het kind tekort te doen. Het kan er van komen dat het kind bepaalt welke activiteiten er in de gezamenlijke vrije tijd worden ondernomen. In deze optiek wordt alles aangepast aan het kind. Het kan er ook toe leiden dat ouders de omgeving (school) gaan overvragen. Het kind raakt er aan gewend om het middelpunt te zijn. Het leert geen rekening te houden met anderen en verbaast zich over afwijzende reacties en gaat zich vaak extra snel benadeeld voelen.

Onvoldoende ruimte voor ontspanning en spel

Steeds bezig zijn met tijd effectief besteden aan leerervaringen opdoen, ook al is er een grote behoefte aan kennisverwerving, heeft ook zijn beperkingen. Kinderen moeten leren dat het leven niet alleen bestaat uit presteren. Er moet ook tijd zijn om te ontspannen, plezier te maken en om door middel van spel gevoel en begrip voor zichzelf en anderen te ontwikkelen.

Interactie met broertjes en zusjes

Oudere broertjes en zusjes spelen een grote rol in het leven van een kind. Ze helpen het jonge kind om greep op zijn wereld te krijgen door het te betrekken in hun spel, door het tonen van affectie en door hun pogingen om het te helpen en te troosten. Oudere broers en zusters zijn vaak genegen om hun kennis over te dragen aan het jongere kind. Het blijft niet alleen beperkt tot het overdragen van kennis. Het jongere kind ziet veel gedragsvoorbeelden van hen en wordt er door gestimuleerd.

Rivaliteit

Tussen broers en zussen kan gemakkelijk concurrentie of rivaliteit ontstaan. Het is voor het kind soms moeilijk te aanvaarden dat het oudere broertje of zusje alles beter kan. Het gevolg hiervan kan zijn dat het kind zijn eigen prestaties niet meer waardeert. Zijn tekening is immers niet zo mooi als die van zijn zus. Het kan een minderwaardigheidsgevoel ontwikkelen. Het komt voor dat het hoogbegaafde kind zijn oudere broer of zus overvleugelt. Door zijn hoge leertempo bereikt het kind de leerdoelen sneller. Het druist in tegen kinderlogica. Normaal begaafde kinderen hebben dan ook regelmatig het gevoel dat ze in de schaduw staan van hun iets jongere hoogbegaafde broer of zus. Dit kan nog versterkt worden door de reacties van de omgeving en kan een bron worden voor ageren en depressieve gevoelens waar het jonge kind mee geconfronteerd wordt.

Ouders en leerkrachten kunnen deze gevoelens van rivaliteit en concurrentie gedeeltelijk voorkomen door de kinderen niet met elkaar te vergelijken en in plaats daarvan te zoeken naar sterke en zwakke kanten van elk kind. Om onderlinge concurrentie niet te versterken is het raadzaam om elk kind zijn eigen hobby te laten beoefenen.

Uit: Risicofactoren in de sociaal emotionele ontwikkeling door G. Haans, schoolbegeleider. Het volledige artikel is tegen een kleine vergoeding aan te vragen bij HINT Noord- & Zuid-Holland

Onze zoon Rick

Onze zoon Rick praatte als peuter nog niet echt veel maar was wel geïnteresseerd in cijfers (van nummerplaten van auto's tot barcodes op de hagelslag). Zijn grove motoriek was ook niet op het niveau van leeftijdgenoten maar zijn fijne motoriek was weer heel goed. Kinderfysiotherapie was niet geïndiceerd ondanks dat hij zich bij het vallen niet opving en dus een keer een tand zo beschadigde dat die getrokken moest worden.

De eerste keer naar de peuterspeelzaal. Hij vond de kassa geweldig en wilde daar de hele ochtend wel mee blijven spelen. Die schreeuwende en rennende kinderen; dat vond hij maar niets (hij heeft een heel goed gehoor en kan niet tegen harde geluiden). De grotere en wilde kinderen liepen hem omver. Een meisje duwde hem expres om en kneep hem. Hij was heel verdrietig en ik trof hem (nog) huilend aan om 11.45 uur. De leidsters die ook vreemden waren hadden hem niet voldoende kunnen troosten. Dus moest ik een paar weken meegaan totdat hij vertrouwd was met de chaos om hem heen van spelende en schreeuwende kinderen die letterlijk en figuurlijk steviger met beide benen op de grond stonden. Het laatste halfjaar zag je hem echt veranderen; hij vond de peuterspeelzaal niet meer interessant en de basisschool lonkte.

Hij verheugde zich heel erg op groep 1. Zijn vierde verjaardag vierde hij in juni nog op de peuterspeelzaal maar het had van hem niet echt gehoeven. Nee hij was er klaar voor; de basisschool.

Gelukkig kwam hij bij een juffrouw die haar 25-jarig jubileum vierde en die zelf een zoon had die een klas had overgeslagen. Zij heeft hem over de drempels geholpen van het onbekende; want Rick deed alleen graag waar hij goed in was. Ook was hij een eenling in de groep en liep hij bij alle gymoefeningen en het buitenspelen/voetballen/rennen achteraan. Zij heeft hem echter steeds complimenten gemaakt; hij was dan wel de laatste maar hij had de oefening wel perfect uitgevoerd. Op het einde van het schooljaar was zij trots op hem en wij op hem EN haar. In een jaar tijd is Rick namelijk heel goed vooruit gegaan in de vaardigheden waar in hij duidelijk achter lag op zijn leeftijdgenoten.

In groep 2 kreeg Rick eerst een vervangster omdat de juf (langdurig) ziek was. Deze jonge vrouw had ervaring met hoogbegaafdheid en bood Rick dus ook genoeg kansen en ondersteunde hem op het gebied van de grove motoriek (door extra gymoefeningen te laten geven door een stagiaire) en de sociaal emotionele ontwikkeling (door hem te laten spelen met kinderen die op dat gebied heel sterk zijn ontwikkeld). Het was geweldig om te zien dat onze zoon steeds graag naar school ging. Tijdens de zwemlessen - die hij volgde omdat wij dat graag wilden ondanks zijn afkeer van water over zijn hoofd/gezicht vanaf baby - en tijdens de woensdag- en vrijdagmiddagactiviteiten (gesubsidieerd door de gemeente) verlegde hij zijn grens als hij op een begripvolle manier bejegend werden door mensen die door hadden wat voor een soort kind hij is. Hij ging zich ontwikkelen op allerlei gebieden en zijn interesses breidden zich uit. Maar stripboeken lezen/ cijfers/ spelletjes (gameboy, rekenmachine, computer) bleven favoriet. De 'eigen' juffrouw zei op het einde van het schooljaar: "het is niet zo gewoon op die leeftijd maar Rick heeft een heel goed zelfbeeld." Zij zag ook dat zijn cognitieve vaardigheden heel goed waren en zij voorspelde al: hij zal later geen directeur worden maar een specialist die alles weet van zijn vak/discipline. Rick heeft zich met name in groep 2 ontwikkeld tot een kind dat duidelijk lid was van de groep. Hij had vriendjes, sprak regelmatig af met kinderen na school en hij werd geaccepteerd met zijn speciale interesses/vaardigheden. Het is zelfs gebeurd dat andere kinderen onze verstrooide zoon zijn jas/tas nabrachten op het schoolplein omdat hij die zelf nogal eens vergat. Zeker als hij een nieuwsbrief, een knutselwerkje of een traktatie van een jarige in zijn hand had: dat vond hij dan veel belangrijker.

Nu is Rick een hoogbegaafde leerling in groep 3. Hij zwemt al in groepje 4 en is daar maar wat trots op. Ik ben nog steeds onwennig als ik hem kopje onder zie gaan bij zijn sprong vanaf de startblok in het diepe. Juist zijn doelgerichte manier van doen zorgt ervoor dat, nu hij zijn eigen grenzen kent, hij daar soms ook overheen wil gaan.

Afgelopen zomer is hij penaltykampioen van het hele F-team geworden tot zijn en onze verbazing omdat hij pas enkele maanden training volgde. Maar Rick scoort graag.

Met lezen heeft hij pas AVI 6 gehaald. Rekenen doet hij als de beste. Cijfers deden hem als peuter al eten (als wij zeiden "nog drie hapjes" zei hij stoer "nee, zes hapjes" en dan opende hij zijn mondje gretig onder het tellen) en doen hem nu scoren in letterlijke en figuurlijke zin. Het is leuk om te zien dat hij zelf de verbinding maakt tussen de linker- en rechterhersenhelft. Yugioh of Pokemon spellen zijn je van het, maar hij vindt het ook leuk om zelf kaarten te ontwerpen (te tekenen/kleuren) of de figuren na te tekenen als cadeau voor een vriend.

Op school gaat het ogenschijnlijk goed. Maar Rick verveelt zich en heeft de neiging mee te doen met de rest om niet op te vallen. Aan de andere kant is hij trots op het feit dat hij slim is en hoge cijfers haalt. Dat is dus moeilijk balanceren voor een kind van 6 jaar. De leerlingenbegeleidster op school is met de leerkrachten en ons bereid om te kijken naar voldoende uitdaging voor Rick. Dat kost tijd.....

Marianne

Activiteitenkalender

meer informatie kunt u vinden op www.hintnoordzuidholland.nl

Wanneer?	Wat?	Waar?
weekend 16 - 17 september	meisjeskamp Zandvoort	Stella Maris, Zandvoort
weekend 30 september - 1 oktober	jongerenkamp IJmuiden	De IJmondtrekkers, IJmuiden
dinsdag 10 oktober	lezing Willeke van der Molen	Vlaardingen
weekend 14 - 15 oktober	jongenskamp Zandvoort	Stella Maris, Zandvoort
weekend 4 - 5 november	meisjeskamp Zandvoort	Stella Maris, Zandvoort